

RÁKÓCZI ALAKJA A MAI MAGYAR KÖZVÉLEMÉNYBEN.

AKI FIGYELMESEN olvasta a Rákóczi-emlékünnap alkalmából készült tanulmányokat és elhangzott beszédeket, észrevehette, hogy a fejedelem alakjához kapcsolódó konkrét történeti tartalom alig két-három nemzedék múltán elhomályosodott a nemzet emlékezetében s helyet adott egy a nemzet magasabb rendű életével kapcsolatos eszmei tartalomnak. Ez az átalakulás két egybehangzó ítélet szerint a XVIII. század végén már befejeződött. A XIX. században az immár legendássá vált hős neve a politikai függetlenség gondolatával kapcsolódott. Az akkori társadalmilag és gazdaságilag megerősödött magyar állam attribútumaiból ugyanis a függetlenség hiányzott a legérzékenyebben. A sors kereke azóta nagyot fordult. S ugyanaz a nagy katasztrófa, amely a régi államterület kétharmadát kívánta áldozatul, ölnökbé hullatta a mult század leghőbb nemzeti vágyát, a függetlenséget és Magyarországot újra önálló nemzetközi tényezővé tette. De nemcsak politikai helyzetünk, hanem világnézetünk is megváltozott azóta s a liberális gondolatformákat spirituális és kollektív formák cserélték fel. Így nem lesz érdektelen megtekintenünk, hogy a XIX. század Rákóczi-képe a megváltozott körülmények közé jutott nemzet emlékezetében minő vonásokkal bővült és vajjon ma is kifejezi-e a «Rákóczi» név a nemzet legmagasabb törekvéseinek összeségét.

Erre a vizsgálatra a közelmúltban lezajlott ünnepségek bőséges anyagot szolgáltatottak. A sajtó ugyanis majdnem minden jelentősebb elhangzott beszédről részletesen beszámolt és az alkalmi cikkek száma is tekintélyes. A beszédek és cikkek jórésze, mintegy közmegegyezésre, Rákóczi eszmei jelentőségével foglalkozik, tehát különösen elősegíti vizsgálatunk lebonyolíthatását. Erre a levéltárak okmányaitól, az írások fakult soraitól elforduló spekulatív szemlélődésre igen jellemző s általánosítható Farkas István református püspök vallomása: „... én, csöndben hozzásimulok az élőhöz, a világ végezetéig halhatatlan Eszményképünkhöz... Óvele magával beszélgettem meg: mit tartsunk róla, küzdelmeiről, álmairól, csalódásairól, sikereiről, hihetetlen szenvedésekkel áldott életének sok keserves búsulásairól...» De még azok a tudósok is, akikkel szemben ez a bölcselő meghatározás szól s akik levéltárak mélyén mások előtt alig ismert szorgalommal hordták össze tárgyi bizonyítékaikat, azok a tudósok is adtak magukból és összekapcsolták a multat a jelennel, amennyire tudományuk erre lehetőséget nyújtott. Lássuk tehát e beszédes források alapján, minő a Rákóczi személye körül húzódó gondolatsor mai megvilágítása.

* * *

Első észrevételünk az, hogy a régi Rákóczi-képnek, mely a *nemzet politikai függetlenségének szimbóluma* volt, egyetlen vonása sem tűnt el a nagy világfelfordulás után. Megtaláljuk ezt a képet ugyanolyan élénken, ahogy annak idején Thaly Kálmán az előző nemzedékek elméjébe véste.

Sőt talán azt mondhatjuk, manapság is ez a Rákóczi szellemi portré a legközismertebb és a legelterjedtebb. Ennek egyik oka bizonyára abban rejlik, hogy a nagy hős szabadságharcában és ránkmaradt írásaiban a politikai mozzanatok emelkednek ki a legjobban. Legalább is ezek azok a mozzanatok, amelyekre a liberális kor szellemi örökségeként a ma élő emberek nagyrésze is leginkább felfigyel. Rákóczi érzés- és gondolatvilágának ilyen politikai szempontú portréját, mint általában a többit is, legelsőnek maga a nagy fejedelem rajzolta meg. «Nem vezérelt boszúvágy — mondja Vallomásában —, nem a korona avagy a fejedelemségre törekvő nagyravágyás, sem uralkodói ösztön, hanem egyedül a szabadság szeretete és a vágy, hazámat felmenteni az idegen járom alól; célja minden tettemnek egyedül ama hiú dicsőség volt, eleget tenni hazám iránti kötelességemnek.» E szavakban, melyeket napjainkban sokat idéztek, valóban szinte minden fontos eleme megtalálható a más és más stilisztikai formákban kifejezett függetlenségi váagnak. Ezt a Rákóczi-portrét a lezajlott ünnepségek alkalmával Ravasz László és Kornis Gyula állította elének a leghatározottabban. Előbbi megállapítása szerint Rákóczi «volt az, akiben egyszerű embertől a legmagasabbig azonnal világossá vált a magyarnak az az ősi és örök igénye, hogy önmagáé legyen, hogy maga rendelkezék maga felett; a nemzeti öncélúság és az emberi méltóság nagy szenvedélyét, melynek Rákóczi rabjául esett, ő zendítette meg a legtisztábban és legerőteljesebben. Az utolsó pillanatban az életváagnak, a nemzeti méltóságnak, az önállóságnak ösztöne őbenne teljesült meg.» A filozófus Kornis Gyula függetlenségi Rákóczi-ja ennek a politikai portrénak legklasszikusabb példánya. Szerinte: «Rákóczi személyisége és a nemzeti szabadság ügye a magyarság történelmi tudatában két század óta egyet jelent. Rákóczi egész szellemi és erkölcsi mivoltának, lelkialkata valamennyi lényeges tulajdonságának egy közös kútfeje van: hivatástudata. Lelke mélyén meg van győződve történelmi küldetéséről: érzi, hogy az ő életének különös missziója van a magyar nemzet sorsának irányításában. E küldetés tartalma politikai eszmény: az 1526-ban elvesztett független államiság visszaszerzése a nemzet számára.» «Amikor fejedelmi és vezéri hivatását a kegyetlen sors nem engedte beteljesülni, új hivatást keresett a száműzetésben. Ez a hivatás: a tűrő heroizmusnak, a nemzet jogaiért való szenvedésnek példája.»

* * *

Ez a csak politikai célkitűzést tükröző Rákóczi-portré, mely a multban inkább csak egy pártnak, semmint az egész nemzetnek volt eszménye, ma már nem annyira időszerű, mint a háború előtt volt. Ezért szükségszerűen egészült ki korunk köztudatában újabb, időszerűbb vonásokkal és mélyült el «egész igazságunknak, egész hazánk szabadságának soha el nem homályosuló szimbólumává.» Így lépett a politikai függetlenséget kifejező Rákóczi-kép mellé annak egy újabb változata, amelyen a fejedelem már a *teljes nemzeti gondolat szimbólumaként* jelenik meg. E mind erősebben és erősebben kiemelkedő nagyjövőjű képen Rákóczi már nemcsak mint a haza politikai függetlenségének képviselője áll előttünk, hanem mint a szellemi és anyagi élet minden terén függetlenül kibontakozó magyarságé, röviden a korszerű magyar szintézisé. A hős nemcsak a célt tűzi ki, hanem saját példájával előjárva megmutatja a nemzeti kifejlődés e nagyfokára vezető utat is. Ezzel a két örök eszmei vonással felruházott Rákócziról aztán joggal állapítható

meg, hogy «az újabb magyar történet nála dicsőségesebb alakot nem mutat-
hat fel.»

Lássuk mindenekelőtt azokat a főbb gondolati elemeket, amelyeket ez a portré, a kiteljesedő nemzeti eszme portréja, mintmegannyi oélt magában foglal. E tekintetben a filozófiai lényegét Ravasz László pillantotta meg, kijelentve, hogy «a magyarság olyan életminőség, amely az életnek célja és értelme. Ez a Rákóczi-fogalom első tényezője.» Másik, ugyancsak Ravasz László által észrevett vonás az, hogy magyarnak lenni nem kiváltság, se nem büntetés, hanem «sors, egzisztencia». S ezzel rámutatott e Rákóczi-portré ama gondolati elemére, melynek megvalósítóját ma «sorsvállaló» magyarnak nevezzük, a sors terhétől menekülő «nyugatosokkal» és «turánistákkal» szemben. Sorsvállaló volt Rákóczi is, mert tudta, hogy a magyar nemzetnek a keresztény színezetű latin-germán kultúrformákon keresztül kell magát korról-korra kifejeznie. A kor szelleméből fakadó magas céljait majd egy álló évtizedig szolgálta s a nagy fejedelem eme «vállalkozása megmutatta — állapítja meg Mályusz Elemér —, hogy a magyarság képes a saját erejéből a Nyugattal lépést tartani, meg tudja teremteni a kor divatos életstílusának megfelelő magyar változatot és így nemcsak politikai, hanem kulturális téren sem szorul a bécsi gyámkodásra.» E kiteljesülő nemzeti gondolatot tükröző Rákóczi-portré idézett elemeire illenek az Actio Catholica ünnepi szavai is, melyek szerint Rákóczi «gondolatvilágában lett a magyarság először egységes egészé.»

Ennek a teljes nemzeti gondolatot tükröző újabb Rákóczi-képnek második eszmei vonása «hirdeti a nagy magyar egységet.» Éspedig: mind politikai, mind társadalmi, mind pedig vallási téren. Ez az az út, amely a teljes magyar kibontakozáshoz vezethet, amelyen Rákóczi is járt s amit Hóman Bálint mesterien fejezett ki. «A XVII. században — mondotta — nagy küzdelem idejét élte a nemzet. Amellett, hogy idegen hatalom, a török, ékelődött az országba, két nagy irányzat küzdött egymással. Mindegyik élén jó hazafiak, de éles politikai ellentétben álló férfiak állottak. Az egyik oldalon Esterházy Miklós és Pázmány Péter, a másik oldalon Bethlen Gábor és I. Rákóczi György. . . Ennek a korszaknak elmúltával egy nyugalmasabb kor következett, amelyet a közhatalom a magyar jogok elkobzására kívánt felhasználni. És ekkor a nemzet egységes táborba egyesült ezekkel a hatalmi törekvésekkel szemben és ennek a tábornak élére az a férfiú állott, aki anyai ágon a Zrínyiektől származott, Zrínyi Pétertől, aki testvérével, a költő Zrínyi Miklóssal együtt Pázmány Péter gyámfia, apai ágon pedig Rákóczi György unokája volt. Önmaga személyében egyesítette a két magyar tábor hagyományait, és személyében képviselte a nemzeti egység gondolatát *Rákóczi, mint a politikai egység megszemélyesítője.*» «Rákóczi Ferenc, — folytatja Hóman Bálint —, a nagybirtokos, akinek szabadságharca a szegényeknek, a zempléni, beregi és ungi jobbágyoknak felkelésével kezdődött, mint parasztvezér jött az országba és rövidesen mellette állott az egész magyar társadalom fel a legmagasabb rétegekig (*Rákóczi, mint a társadalmi egység megszemélyesítője*). — «Rákóczi Ferenc, a nagy katolikus, aki az ellenreformáció idején a protestantizmussal szembenálló jezsuita rendnek volt nagy tisztelője, tömörítette, egyesítette nemcsak a katolikus magyarságot, hanem a protestáns magyarság vezető rétegét és nagy tömegét is (*Rákóczi, mint a felekezeti béke megszemélyesítője*).»

Ezzel a két éles vonással, a teljes nemzeti kibontakozás szükségesség-

ségének megfogalmazásával és a hozzávivő út kijelölésével a második Rákóczi-kép teljes. Így emelkedik előttünk nagy magasságba a Fejedelem ma is időszerű és követésre méltó példája, aki «személyében a nemzeti egység és a nemzeti erők összefogásának nagy történelmi gondolatát képviselte.»

* * *

A közvélemény harmadik Rákóczi-portréja is teljesen új és az önálló nemzetközi tényezővé lett Magyarországgal kapcsolatos. Az *európai Rákóczi-kép* ez, amit külföldi vonatkozásban kell leginkább használnunk. Sajnos azonban, a fejedelem cselekedeteiben kifejezésre jutó eszméknek éppen ez a csoportja van a legkevésbé kidolgozva, mintegy tükörképéül annak, hogy a nemzetközi síkon való gondolkodási készségünket, amelyet négy évszázad alatt túlságosan levetetünk, még ma sem szereztük egészen vissza. Ez a Rákóczi-kép tehát egyike a legtanulságosabbaknak. Fényt derít arra is, hogy a nemzetközi közvéleményre befolyó, tehát elsősorban idegen nyelven megjelenő lapjaink megfelelő gonddal öröködnék-e a kellő európai nemzetkép kialakításán.

E harmadik portré legerőtlenebb kiadása az, amely a hazai szempontból értékelt Rákóczi vonásait egyszerűen ráfesti a nemzetközi háttérre. Az ilyen aránytalan perspektívája, hamis portréről nincs is különleges mondanivalónk. Csak azt jegyezzük meg, hogy a Pester Lloyd Rákóczi-híryanaga elé tett kommentárjából ilyen «európai» Rákóczi-kép bontakozott ki. Sajnos, e lap még csak egy esti vezércikket sem szentelhetett a fejedelem emlékének, annyira lefoglalta hasábjait a strésai konferencia ügye.

Jóval ügyesebb korvonalozású az az európai Rákóczi-portré, amely a fejedelem külföldi vonatkozásait igyekszik kiemelni, s így fokozza a hős és ügye iránt való rokonszenvet. Három ilyen kísérletről tudunk, amely francia, angol és csehszlovák környezet számára igyekezett a magyarság nagy ünnepét megmagyarázni. Ez a kép ugyanarra a gondolati sémára készült, amely egész külföldi propagandákban megtalálható: beállítani a kérdést az illető nemzet érdekszférájába. Ez a módszer ezúttal természetesen Franciaország felé kell, hogy a legjobb eredményt adja, hisz XIV. Lajos, Rákóczi szalmalángszerű szövetségese, ennek az országnak volt a királya. A legtöbb francia vonatkozású cikk valóban ebben az irányban tapogatódzik. Így mutat rá a *Revue des Etudes Hongroises* több ízben is a két fél katonai és diplomáciai együttműködésére; a *Nouvelle Revue de Hongrie* ezentúl még Rákóczinak a francia felső tizezerrel való személyes kapcsolataira is kitér. Ebben az irányban igyekszik kialakítani a Rákóczi-képet a franciaországi magyarság jobboldali rétege is. Angol-magyar viszonylatban Rákóczi vonásai a hazaiak maradtak, nem lévén a fejedelemnek ezzel a nemzettel közvetlen érdek-közössége. A különbség csak az, hogy angol fogalmakkal is igyekeztek szerepét körülírni. Csehszlovák-magyar viszonylatban lehetett érdek-közösséget kimutatni, minthogy a megfigyelő nem a politikai Magyarország és nem a politikai magyar nemzet fogalmaival közeledett Rákóczihoz, hanem egyszerűen a népfogalommal. Ebben a felfogásban így alakult Rákóczi ügyének értelmezése: «Rákóczi, a nagy úr, a szegény, elnyomott rutén, tót és magyar népnek volt a vezetője... a népért és az emberi szabadságért fogott fegyvert... tipusa volt annak a fogalomnak, amit a magyar ügy fejez ki, hogy úr... egy pillanatig sem habozott, amikor arról volt szó, hogy egymillió holdnyi birtokát feláldozza és ezzel adta példáját annak, hogy mi a vezér...»

Az ilyen módszerrel szerkesztett Rákóczi-képnek sok előnye, de még-

több hátránya van. Mindenekelőtt az, hogy egyoldalú. Azután meg az, hogy csak két-három országra nézve járhat sikerrel, amelyekkel tudniillik a hős baráti viszonyban állt. Nagyobb baj, hogy néha ez a kép az ellenkező oldalon esetleg árthat s így lerontja a szereshető hasznot. A legnagyobb baj pedig az — ami egyúttal külföldi propagandánk hiányossága is —, hogy t. i. az ilyen tableau voltaképen sohasem európai és nem is örvendhet osztatlan rokonszenvnek. A korrekativum látszólag egyszerű: olyan eszme szempontjából kell a hőst és az ügyet bemutatnunk, amely eszme egyetemes európai síkon is jelentős, amely tehát a semleges felet is érdekelheti, anélkül, hogy a volt ellenséget sérthetné. Gondolatainkat pedig a mai földrajzi és politikai állapotok nyelvén kell kifejezni. Az ilyen történeti és publicisztikai szempontú portré megrajzolásához természetesen a világtörténetben a hétköznapi tudásnál nagyobb jártasságra van szükség, azonkívül gyakorlott szem és egy kis érzéket is kíván. E téren sok még a tanulni valónk. Az alábbiakban megkísérlem tehát pár szóval leírni azt a történeti leghűbb Rákóczi-képet, amely külföldön fokozottabb figyelemre tarthat számot. Két összetevője van ennek az európai síkra állított és modern fogalmakkal kifejezett Rákóczi-képnek: dunavölgyi és egyetemes európai.

Mozgalmának dunavölgyi értelmét Rákóczi maga fejezi ki, amikor ezeket mondja: «Az isteni gondviselés elküldött a pusztába, hogy fegyverre és szabadságra hívó szöveget legyek. És a szöveget meghallja az egész ország minden népe.» A haza a Duna középső medencéje; a népek: magyar, tót, rutén, oláh, német, szerb. Tehát mindezek szabadságáért harcolt a magyar hős, a vezető nemzet fia, aki akkor a többi helyett is gondolkodott. Éspedig olyan becsülettel küzdött a népek szabadságáért, hogy azért családi boldogságát és jószágainak mérhetetlen tömegét is föláldozta és inkább számkivetésbe ment, semhogy azt cserben hagyta volna. Ez a hivatásos dunamedencei vezér még ma is osztatlanul bírja a dunai népek tiszteletét, amit egyebek közt a kassai nagy ünnepségek is igazoltak. A magyarság tehát — mondhatjuk — mint Szent Istvántól kezdve oly sokszor, Rákóczi-jával is bebizonyította, hogy amikor vezetett mindenkor egyetemes érdekek szerint cselekedett. Újból bebizonyította azt a tényt is, hogy a dunavölgyi magyar impérium pusztán a nyers erő alkalmazásán nem alapulhatott, — mint sokan mondani szeretik.

Az egyetemes európai szempont e magyaráztatnak szükséges kiegészítő része. Ha ugyanis a dunavölgyi népek szabadságbajnokát országhatárok fölötti szempontból nézzük, azonnal észrevesszük, hogy mozgalmának hordereje nem korlátozható csupán azokra a népekre, amelyek szabadságáért közvetlenül harcolt. Mert azzal, hogy az európai egyensúlynak oly fontos középeurópai pillérét megvédelmezte és ezt a hivatását csábító ígéretekért, a lengyel koronáért sem hagyta el, beláthatatlan méretű katasztrófát akadályozott meg és így közvetve minden európai nemzetnek nagy szolgálatot tett. Ez Rákóczi küzdelmének európai értelme, amit természetesen más oldalról még jobban elmélyíthetünk. De már e politikai síkon leért európai értelem is megmutatja, hogy a magyarok az európai rendnek mindenkor fontos tényezői voltak és így gyengítésük általános veszedelem kútfeje lehet.

Rákóczi a dunavölgyi népek gondviselő vezére volt, aki országokat áttekintő képességével európai érdekű harcossá lett és mint ilyen kora legnemesebb alakjai közé emelkedett.

Nem lenne teljes a mai közvélemény Rákóczi-galériája, ha még egy negyedik portréről nem szólnánk. Ez a *szent ember* portréja. Ez is az egész Rákóczira tart igényt és ugyanannyira háttérbe szorítja a hős többi vonását, mint az előbbi portrék a *szent emberét*. Eredetileg ennek a képnek is a fejedelem a megfogalmazója. Vallomásaiban találjuk e gyönyörű lelkirajzot: «Mindennél jobban indított az, hogy Isten akaratát teljesítsem; mert Te látod Uram, hogy sem fejedelemségre nem vágyakoztam, sem a háborút, a bosszúállást nem kívántam, sem a veszélyektől nem irtóztam. Közömbös volt az személyemre, hogy mely uton járok, csak azon járjak, melyet Uram Istenem Te tüztél ki nékem.» Ezek a gondolatok bontakoznak ki a *szent ember* újabb lelki képében s Szörtsey József így kommentálja őket: «Ezek Rákóczi szavai; mélyről búgnak föl, akár Jézus Krisztus hegyi beszéde és magasan szárnyalnak, fel a csillagos egeken túl a Mindenható Istenig. Ezek a szavak tülemelik Rákóczit minden földiségen, túl a nemzeti szabadsághős esendő nimbuszán...» E földiségeken tülemelt Rákóczi Szent Ágoston, Assisi Szent Ferenc és Pascal társaságába jut s elmondhatni róla: «elindulásától megérkezéséig, édesanyja első csókjától szíve utolsó dobbanásáig: Isten hordozta kézenfogva.» Herczeg Ferenc is azt fejtegeti «Pro Libertate» című készülő regényében, «hogy Rákóczi nagysága nem is politikai vagy katonai sikereiben, hanem páratlan jellemerejében van.» Így domborodik ki előttünk e legújabb Rákóczi-kép, melyen a nagyságos Fejedelem «mint alázatos, testi és lelki remete jelenik meg, Istennel beszélgető magányos, mély vallási kultúrának átélője és kifejezője, udvari eszmekörben kötelességeiről elmélkedő bölcs monarcha.» Ez a Rákóczi kétségtelenül «a magyar katolicizmus egyik legérdekesebb egyénisége, a magyar szellemi élet multjában Európát magábavevő és Európának magából adó gondolkozók egyike,» aki «ha nem a józan nacionalizmus és a felvilágosodás hatalmasodó korában él, hanem a középkor színes üvegablakainak átsugárzott világában: talán égi korona övezi fejét és szellemült lénye csodákat fakaszt a lelkében,» «Szemünk láttára nő fel az egymásután jövő századok során az örökkévalóságba s bizony egyike ama nagyjainknak, akire nem volt méltó a világ,» — írja róla Zolnai Béla.

Igaza van akkor is, amikor a *szent Rákóczi* köztudatbeli fejlődésére megjegyzi, hogy «a XIX. századnak materiális rombolva-haladása után a mai spirituális és romantikus hajlandóságú időknek, az örök értékek, anyag-talan ideák és abszolút valóságok után szomjazó kornak kellett elkövetkeznie, hogy Rákócziban ezt az égfelé forduló arcot felismerjük.»

* * *

Miután végigjártuk a magyar történet mai Rákóczi-galériáját, a szíves olvasóban bizonyára felmerül a gondolat: melyik hát az «igazi» Rákóczi? Ám, mind valamennyi «igazi»! S ez a kijelentés ne lepjen meg bennünket. Aki járt a velencei Campanella tornyában és onnan szétnézett, ahány égtáj felé fordította tekintetét, annyféle panorámát láthatott, — holott mindig Velencét látta. Ilyen a négy Rákóczi-portré is: értelme annyféle, ahányféle szempontból nézzük. Csak ott a tévedés, amikor egy-egy fogalmi sémába mindent belészorítunk, amikor azt állítjuk, hogy az egyik szempontból nézett Rákóczi az «igazi» s a másikból nézett már nem lehet az. Legyen értékmérőnk akár a politikai függetlenség eszméje, akár a teljes nemzeti gondolat, akár a dunavölgyi európai szempont, vagy a *szent ember* eszméje, mindig az

igazi Rákóczi-lélek egy darabját látjuk. — Rákóczi mind a négy értékmérőn kivételesen nagy, mindegyik portréja kivételesen lenyűgöző és mindegyik igaz. A nagy Rákóczi azonban e négy portré szintézise; ez az igazi hős, ez a magyar történelem legnemesebb alakja.

Hogy a magyar szabadságharc vezére ilyen kivételes erkölcsi nagysággá emelkedhetett előttünk, a késői utókor előtt, annak Rákóczi személyes tulajdonságain kívül halovány magyarázatát adhatja az is, hogy kibontakozását roppant nagy történeti erők segítették elő. Ezek az erők annyira állandóak a magyar történelem folyásában egész napjainkig, és Rákóczi velük szemben való állásfoglalása annyira a magyarság lelkéből vett szavakkal fejeződik ki, hogy értékskáláján nemzeti történetünk egész multja lemérhető. Ez az észrevétel a Széchenyi István értékrendszerén megalkotott történetiszemlélettel szemben is fenntartható, látva a nagy fejedelem életét, halálát és eszméinek mély tartalmát.

E nagy vonásokkal felvázolt négy Rákóczi-portré, mely köztudatunkban él, egyben tükörképe is mai nacionalizmusunknak, mely spirituális elemekkel és európaiassággal átívódott, önmagában, mindent felolvasztó magyarságban jut kifejezésre. Ezt az igazságot semmi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy Rákóczi kétszázadik évfordulóját felekezeti, társadalmi és nemzetiségi különbség nélkül mindenki egyforma mélységgel ünnepelte meg.

Sajnos, ma sincs megfelelő Rákóczi-életrajz. Pedig nagy szükség volna arra, hogy a négy ma még nem eléggé elszigetelten álló Rákóczi-kép a közvéleményben szintetizáltassék s így a nagy fejedelem minden magyart összetartó alakja valóban «igazi» mivoltában álljon a hálás utókor előtt!

Baráth Tibor.

MINT DAPHNE.

*Mint Daphne, akit tüzeser.
űzött Apolló és a nimfa
menekült a friss réteken,
futott, futott pirosan, mint a*

*hajnal, ha jő a nap, a tűz,
arany uszályként lengett lágyan
bomló haja, futott a szűz
s Apolló mindenütt nyomában:*

*úgy futottam én s engem is,
mint a zúgó vén fák alatt
a megrémült sebes vadat*

*a nyíl, mit kilőtt Artemis
s mint a bűnöst a győtrelem
utólért, jaj, a szerelem.*

Ölbey Irén.